

El dret de viure en pau

Òscar Rocabert

Membre del Col·lectiu Pere Quart

En un important discurs que el professor Jordi Castellanos va fer als diputats del Parlament el novembre del 2005, una de les reflexions més lúcides que s'hi trobaven era una mena de dramàtica tautologia: si la literatura catalana no té una presència coherent dins l'Educació Secundària Obligatoria, quin coneixement de la nostra tradició cultural esperem que tinguin els ciutadans? Hi ha una gran part de joves que, un cop acaben l'ESO, ja no tenen cap més oportunitat perquè un professor els proposi de llegir poesia, contes o teatre, d'una manera raonada i, sobretot, amb sentit. És evident que un jove de disset o divuit anys pot convertir-se en un lletraferit que vagi pel seu compte, però també és important de recordar, com ho va fer el professor Castellanos en el 2005, que la nostra identitat com a poble es basa, sobretot, en la llengua. I la literatura, sempre, és la manera més perfecta i més agradable a la ment de comunicar la llengua.

De fet, quan ens queixem de la manca d'humanitat d'alguns polítics, o d'alguns periodistes, o fins i tot d'alguns conveïns, molt sovint oblidem que una de les causes principals de l'estultícia d'aquests personatges es deu sobretot a la seva manca absoluta de lectures literàries, de clàssics, de poesia, de teatre, d'assaig; al capdavant, de textos mínimament llargs que els portin a reflexionar sobre ells mateixos, sobre el món on

viuen, i sobre quina ha de ser la seva actitud davant els seus congèneres. L'estultícia que detectem ara en personatges públics i en la nostra jovenalla té unes arrels ben profundes, que de tan profundes queden amagades. Per a pensar, cal llegir. Per a llegir, cal aturar-se davant les pàgines i estar-se quietó una estona.

D'una manera força paradoxal, la societat reclama a l'ensenyament secundari que formi els seus fills i els faci lingüísticament competents, amb capacitat per a la comunicació i la comprensió lectora, i amb valors de persona civilitzada. I, en resposta a aquest reclam, la institució de l'ensenyament secundari aposta per la

desaparició del llibre, la immediatesa de la pantalla tàctil i el treball per projectes fets a base de retalls d'internet. Vet aquí una contradicció ben curiosa: volem que llegeixin, escriguin i parlin, però ho volem fer tot amb pantalles i mitjans audiovisuals.

Quan tenim una conversa amb els amics, no tenim cap vídeo al costat que il·lustri el que diem. Estem, cada un de nosaltres, sols amb el nostre cervell i el nostre bagatge lingüístic (cultural) per a fer fluida la conversa. Si no alimentem aquest bagatge amb discursos elaborats (narratius, poètics, filosòfics) que facin que el nostre cervell desenvolupi eines pròpies de lectura, ens veurem sempre limitats per una mena de sostre infranquejable. Per a ampliar el coneixement (cultural, científic, social, religiós) cal llegir. Encara que ajudin molt, no es pot deixar tot en mans de vídeos de Youtube.

Al mateix temps, hi ha una altra qüestió: el dret del jove a formar-se culturalment dins l'ensenyament obligatori. En aquest sentit, el professor de llengua i literatura s'hauria de preocupar que, quan els nois sortis-

sin de l'institut a setze anys, haguessin adquirit un mínim coneixement de la seva pròpia literatura, la catalana, per tal d'anar pel món amb un mínim de cultura general. Si els nois acaben l'ESO i ningú no els ha parlat d'Ausiàs Marc, de Fontanella, de Verdaguer, de surrealisme,

o de Foix, o de Pere Quart, caldrà confiar a la santa providència que algun lletraferit (un familiar, un amic o la biblioteca) els faci descobrir aquests referents comuns. Però aquesta confiança en el destí acostuma a no tenir satisfacció: els nois creixeran, treballaran, s'aparellaran, es faran vells i es moriran i, com a ciutadans d'aquest país, que ho són tots, no hauran tingut accés a allò que els fa catalans, a allò que els cohesiona com a societat: la cultura comuna, la història literària d'aquest poble.

El professorat conscient d'aquest problema, a més, ha de lluitar contra la mecànica lectora de l'alumnat: l'any

---

Per a ampliar el coneixement (cultural, científic, social, religiós) cal llegir. Encara que ajudin molt, no es pot deixar tot en mans de vídeos de Youtube.

2018, tots els alumnes ja són nadius digitals i funcionen amb la vista, amb la imatge audiovisual com a font d'aprenentatge. Quan el professor els mostra un sonet, per exemple, els nois hi veuen un totxo de tinta, enquadrat en un fons blanc. Si la imatge que es percep és la d'un tot compacte, la reacció natural de l'alumne és de no començar a desgranar, paraula per paraula, el contingut del poema, perquè aquest recurs no li cal a l'hora de veure un vídeo. Per a ells, ben poques vegades cal llegir una imatge. Només cal veure-la.

Tot i això, l'Homo sapiens no ha evolucionat (o devolucionat) prou per a oblidar el gust per la història oral, per la bellesa de la metàfora, per la descoberta de la polisèmia (la base dels acudits) o per la música

del poema. Encara que sembli que tot això no interessa als vostres alumnes, o als vostres fills, el dia que aconseguiu que compreguin els nivells de llenguatge que hi ha en un conte o en un poema, veureu que els ulls se'ls obriran i diran: «Òndia! No sabia que tot això era aquí dins!»

L'Homo sapiens no ha evolucionat (o devolucionat) prou per a oblidar el gust per la història oral, per la bellesa de la metàfora, per la descoberta de la polisèmia (la base dels acudits) o per la música del poema.

Els joves, els adolescents, es troben en un fort estat d'hiperestèsia, de qüestionament continu, de recerca de respostes a les grans preguntes: si els donem literatura i els l'expliquem al seu nivell, els estarem garantint el dret al gaudi estètic, com a humans que són, i els

dotarem d'eines de mecànica lectora, de comprensió, de raonament i de discurs. Llegiu-los en veu alta, feu-los llegir a casa, feu-los escriure sobre el que han llegit: convertiu-los en ciutadans d'aquest país.!

